

"To beguile the Time, look like the Time" - Hur fri kan en orkestermusiker bli?

En stor del av fascinationen med en orkesterklang består av *samtidighet*. Att höra 80-90 musiker gemensamt enas i *ett* rytmiskflöde, *samma* klangfärg och en *enhetlig* artikulation är en mäktig upplevelse. Men - detta kan också vara en av de vanligaste källorna till frustration för den enskilde orkestermusikern. "Hur ska jag kunna påverka och bidra med min speciella erfarenhet, kunnande och musikaliska insikter?"

Syftet med detta projekt var att undersöka möjligheten att skriva en musik som frigör den enskilde musikerns känsla för att kunna påverka det rytmiska, klangliga och dramatiska flödet, då jag anser att det finns så mycket mer att få ut än vad som vanligen kommer fram vid ett orkesterframförande.

Vad finns det då för möjligheter att förverkliga dessa idéer i ett partitur?

Rytmen och Klangrummet var för mig det centrala att börja jobba med. Tid, d v s rytm är den allra mest betydelsebärande faktorn i utformningen av en struktur som önskar ge rum för den enskilde i ett stort partitur. För att ge den enskilde musikern mer svängrum behövs en notbild som uppmanar till detta.

Jag började med att komponera rytmer, där varje enskild del har en så hög komplexitetsnivå att det nästan inte går att spela den metriskt exakt. Vid instuderingen/dirigerandet uppmanade jag varje musiker att hitta en "gestalt" och inte oroas över det metriska i notbilden. Träblåsare är naturligtvis mer vana vid detta och kom snabbare fram till ett frigörande resultat. Stråket, som traditionellt är vana vid att spela i större grupper, hade inte samma lätthet att ta till sig dessa tankar. Men genom att notera stråket diviserat ner på pulsnivå kunde jag öppna upp denna vana. Om jag dessutom skrev stråkstämmor där det motiviska och rytmiska materialet låg väldigt långt ifrån varandra i uttrycket, så kunde den enskilda stråkmusikern inte annat än bejaka sitt individuella musicerande.

Ett annat sätt att frigöra det rytmiska förloppet var att skriva in individuella tempomarkeringar i varje enskild stämma. Det som då var viktigt att ha koll på var på vilka ställen det musikaliska förloppet gav utrymme för så kallade "uppsamlingsställen", helt enkelt där strukturen kunde börja på en ny linje.

Det andra stora området för mitt undersökande var Klangrummet. Vi är så vana vid att hela tiden höra allt i förgrund - bakgrund, melodi - harmonik, människa - miljö, dessa relationer ligger i vårt sätt att tolka vår värld både visuellt och audiellt, att vi nästan inte kan föreställa oss något annat. Idén med att öppna upp för ett flerdimensionellt lyssnande där det inte är givet vad som skall prioriteras i ljudbilden fascinerar mig. Att komponera en struktur som har så många lager att det närmar sig kaos bidrar till att frigöra materialet avsevärt. Jag önskade dock att organisera och utforma de musikaliska idéerna så att de istället för att ta ut varandra bidrog till att känslan fördjupades. Det jag landade i var att väldigt noggrant lyssna ut och planera vilka färger, d v s vilka instrument, som balanserades mot vilka melodiska och harmoniska strukturer.

Vad kom då ut av alla dessa idéer i det färdiga partituret?

Det var oerhört intressant att upptäcka att den frihet och musikaliska svängrum jag trodde alla eftertraktade, inte alltid togs emot med öppna armar. Studenter med ett väl grundmurat instrumentalt tekniskt kunnande välkomnade musiken och fann stor glädje i att kunna släppa fram sina egna idéer om klang och frasering. Däremot de studenter med mindre stabila kunskaper fick nästan panik. Det fanns också de som till en början inte förstod någonting men som efter en tids arbete fann att de kunde använda och förhålla sig till musiken på ett helt nytt sätt. Där hade operastudenterna en stor fördel då vi jobbade tillsammans, både enskilt och i grupp, över en tid på ett par månader. När de väl började inse vilka möjligheter som fanns inneboende i musiken, lossnade det och de kunde ge sig hän och prova en mängd olika interpretationer av samma förlopp.

En mycket viktig faktor för alla, både sångare och musiker, var dock att jag vid instudering/dirigering visade och förklarade hur alla olika delar i strukturen hängde samman för att möjliggöra en vision av det färdiga resultatet. Men den helt avgörande faktorn var och är ändå Tiden, d v s ju längre tid att smälta och ta in notbilden, desto bättre resultat. Hade vi haft lite mer tid för stråket att kunna fördjupa alla dessa tankar och musiken är jag säker på att vi nått ännu längre i det slutgiltiga resultatet.

Resultatet mottogs med förvånansvärt stort bifall vid konserten, och många studenter har givit uttryck för att de under hela denna process lärt sig och fått med sig en mängd nya insikter som öppnat upp deras syn på musikens möjligheter.